

عوامل مؤثر در پذیرش و به‌کارگیری فناوری اطلاعات در اتاق خبر و نقش آن در ارتقای عملکرد شبکه‌های تلویزیونی خبری از نگاه دبیران و سردبیران خبر سازمان صداوسیما

مرتضی شمس ، احد عسگری*، دکتر علی اصغر کیا**، دکتر اردشیر زابلی زاده***

چکیده

نقش فناوری اطلاعات در اتاق خبر، اهمیت ویژه‌ای دارد. مسئله اساسی، چگونگی استفاده و بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعات در اتاق‌های خبر شبکه‌های خبری تلویزیونی و تأثیر آن بر عملکرد اتاق‌های خبر با هدف افزایش سطح کمی و کیفی تولیدات خبری در شبکه‌های خبری تلویزیونی است. پژوهش حاضر که با روش کیفی انجام گرفته است، عوامل مؤثر بر به‌کارگیری فناوری اطلاعات در اتاق‌های خبر را به همراه نقش آن در ارتقای عملکرد شبکه‌های خبری تلویزیونی از دید دبیران و سردبیران خبر سازمان صداوسیما مورد بررسی قرار داده است. نظرها در قالب پرسش‌نامه از ۲۵ نفر از افراد نمونه جمع‌آوری شده و با تکنیک تم، از میان کدهای اولیه، ۵ کد اصلی از پاسخ مصاحبه‌شوندگان به دست آمده است. بر اساس نتایج پژوهش، با وجود موانع و مشکلات بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در اتاق خبر، استفاده از آن در افزایش سطح کمی و کیفی تولیدات خبری تأثیر مستقیمی دارد و با افزایش میزان تولیدات خبری و کاهش خطا، بازده و عملکرد شبکه‌های خبری را بهبود و ارتقا بخشیده است. رسانه ملی می‌تواند با آشنا کردن کارکنان اتاق خبر با مزایای بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و آموزش دوره‌ای آنان، تجهیز اتاق‌های خبر نوین و پشتیبانی مناسب از آنها، به بهترین شکل در این مسیر گام بردارد.

کلید واژه‌ها: اتاق خبر، فناوری‌های نوین، خبر تلویزیونی، فناوری اطلاعات

 نویسنده مسئول: کارشناس ارشد علوم ارتباطات، دانشگاه علامه طباطبائی

Email: morteza_w_shams@yahoo.com

*کارشناس ارشد علوم ارتباطات، دانشگاه علامه طباطبائی

**دکترای علوم ارتباطات، استاد دانشگاه علامه طباطبائی

***دکترای علوم ارتباطات، استادیار دانشگاه صداوسیما

پذیرش نهایی: ۹۶/۱۲/۲۰

تجدید نظر: ۹۶/۱۰/۱۰

تاریخ دریافت: ۹۶/۷/۲۶

DOI: 10.22082/CR.2017.28671

مقدمه

ظهور فناوری‌های دیجیتال و گذر از سیستم‌های آنالوگ به همراه برقراری ارتباطات شبکه‌ای مبتنی بر سیستم‌های رایانه‌ای و اینترنت، عملکرد و نقش وسایل ارتباط جمعی را در سطوح مختلف دگرگون ساخته است. تحت تأثیر دگرگونی‌های وسیع فناوری‌های ارتباطی و ایجاد شرایط جدید، معروف به انقلاب اطلاعات، روابط ملت‌ها و دولت‌ها در سراسر جهان گسترش یافته و رسانه‌ها به مهم‌ترین منابع مبادله اخبار، افکار و عقاید سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و نیرومندترین اثرگذاران در روابط بین‌المللی تبدیل شده‌اند (معمدثزاد، ۱۳۸۹). رسانه‌ها با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، سرعت در انتشار پیام را افزایش داده‌اند و در تلاش‌اند در میدان رقابتی که در آن، زمان و فضا، مفاهیمی مهجور هستند، نیازهای خبری مخاطبان خود را با سرعتی حیرت‌انگیز که حاکی از تحولات گسترده حوزه فنی است، برآورده سازند. بدون شک با توسعه فناوری‌ها، نحوه تهیه و انتشار اخبار از سوی رسانه‌ها، دچار دگرگونی‌های متناسب با فناوری‌های نوین می‌شود (نعمتی انارکی، ۱۳۸۸). اتاق‌های خبر، به‌عنوان هسته مرکزی و قلب تپنده هر رسانه خبری در جمع‌آوری و تولید اخبار و اطلاعات، متأثر از این فناوری‌های نوین بوده‌اند و رسانه‌های خبری در تلاش‌اند که با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی در اتاق‌های خبر خویش، فعالیت‌های خبری خود را در بعد کمی و کیفی ارتقا و بهبود بخشند.

فناوری‌های نوین به‌عنوان یکی از مهم‌ترین دستاوردهای علمی بشر در حوزه رسانه، وسیله‌ای برای گذر از مراحل سنتی تولید و پخش خبر به سمت تولید و انتشار خبر با در نظر گرفتن ویژگی سرعت در انتشار هستند (جونز^۱ و توئیل^۲، ۱۹۸۸). تغییر در سیستم‌ها و روش‌های انتقال پیام، با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، دستیابی به وضعیت مطلوب را در پخش خبر امکان‌پذیر می‌کند (گوینلن‌برگ^۳ و اسلا^۴، ۱۹۹۳، ص ۱۷۴). بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در حوزه رسانه‌ای چون تلویزیون، قابلیت‌های منحصربه‌فردی را برای این رسانه در ارائه جذاب و سریع اخبار و مطالب پدید می‌آورد که در کاهش آسیب‌های ناشی از تأخیر در انتشار اخبار تأثیرگذار است (نعمتی انارکی، ۱۳۸۸). در این میان، مسئله اساسی، پذیرش این فناوری و به‌کارگیری آن از سوی اعضای اتاق خبر و همچنین نقش و چگونگی تأثیر این فناوری بر جنبه‌های مختلف کمی و کیفی تولیدات خبری است.

1. Jones
3. Guilenberg

2. Towill
4. Slaa

بسیاری از دست‌اندرکاران پخش تلویزیونی خبر در سراسر جهان، استفاده از انواع گوناگون سیستم‌های خبری خودکار دیجیتال را آغاز کرده‌اند یا در حال اخذ این فناوری‌ها هستند (اویلزا^۱ و لئون^۲، ۲۰۰۷). در اروپا، برخی پایگاه‌های خبری کوچک مانند سرویس پخش همگانی فنلاند (YLE)، سیستم‌های فناورانه دیجیتال برای ارسال «خبر بر اساس تقاضا»^۳ را از مارس ۱۹۹۶ به خدمت گرفته‌اند. همچنین سرویس خبری دیجیتال ۴۲ ساعته تلویزیون سوئد (SVT)، در مارس ۱۹۹۹ راه‌اندازی شده است (کریستنسن^۴، ۲۰۰۰). پخش‌کننده‌های رادیویی بزرگ‌تر مانند BBC و ITN نیز دیجیتالی شدن اتاق‌های خبری خود را در تابستان ۱۹۹۸، کامل کرده‌اند ... تا پایان سال ۱۹۹۹، CNN نیز تجهیزات آنالوگ ادارات مرکزی خود در ایالت آتلانتا را با سیستم‌های دیجیتال مبتنی بر سرور عوض کرد (اویلزا و لئون، ۲۰۰۷). این پژوهش، قصد دارد با شناخت نقش و اثرات بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در ارتقای عملکرد اتاق‌های خبر شبکه‌های خبری تلویزیونی صداوسیما، ضمن بیان ضرورت و مهم‌ترین امتیازات به‌کارگیری فناوری‌های نوین در اتاق‌های خبر، مهم‌ترین موانع و محدودیت‌های تجهیز اتاق‌های خبر به سیستم‌های نوین فناوری اطلاعات را در رسانه ملی آشکار سازد.

اهداف و پرسش‌های پژوهش

هدف اصلی این پژوهش، شناخت نقش فناوری اطلاعات و فناوری‌های نوین فنی در ارتقای عملکرد اتاق خبر در شبکه‌های خبری تلویزیونی است. در این پژوهش، اهداف فرعی دیگری نیز همچون: شناخت مهم‌ترین ویژگی‌های اتاق‌های خبر دیجیتال؛ شناخت نظرها و دیدگاه‌های دبیران و سردبیران خبر در بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی و فنی در اتاق خبر؛ شناخت مهم‌ترین موانع و محدودیت‌ها در تغییر ساختارهای اتاق خبر سنتی به اتاق‌های خبر نوین با ساختارهای جدید و شناخت عملکرد سازمان صداوسیما در به‌کارگیری از فناوری اطلاعات و فناوری‌های جدید در حوزه خبر و اطلاع‌رسانی مدنظر قرار دارد.

پرسش اصلی پژوهش: عوامل مؤثر بر پذیرش و به‌کارگیری فناوری اطلاعات در اتاق‌های خبر چیست؟ و نقش این فناوری‌ها در ارتقای عملکرد شبکه‌های خبری تلویزیونی چگونه است؟ پرسش‌های فرعی: بارزترین تفاوت‌های اتاق‌های خبر نوین در مقایسه با اتاق خبر سنتی کدام‌اند؟

1. Aviles
3. News on Demand

2. Leon
4. Christensen

استفاده از سیستم شبکه‌ای یکپارچه تولید خبر (نیوزروم) و فناوری‌های اطلاعات چه اثراتی بر جنبه‌های کمی و کیفی اخبار داشته است؟ نقش نیروی انسانی آگاه و چند مهارتی در اتاق خبر، در استفاده و به‌کارگیری از فناوری‌های اطلاعاتی و روش‌های جدید جمع‌آوری و پردازش اخبار کدام‌اند؟

مهم‌ترین نکاتی که در تجهیز اتاق‌های خبر نوین و بهره‌مند از فناوری اطلاعات باید مدنظر قرار گیرد، چیست؟

بهره‌گیری و استفاده از فناوری‌های نوین و سبک‌های جدید تولید خبر، با چه موانع و محدودیت‌هایی در جمع‌آوری، تولید و پردازش اخبار مواجه بوده است؟

عملکرد سازمان صداوسیما در بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و فناوری‌های جدید در حوزه خبر و اطلاع‌رسانی چگونه بوده است؟

پیشینه پژوهش

عبداللهی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۳)، در مقاله‌ای، ضمن بررسی نقش و تأثیر فناوری‌های نوین ارتباطی بر نحوه کار و عملکرد خبرگزاری‌ها، این تأثیرات را از منظر کیفی و محتوایی مورد بررسی قرار داده‌اند و با روشی تطبیقی، نحوه عملکرد خبرگزاری ایرنا را در استفاده از فناوری‌های نوین، با خبرگزاری‌های آسوشیتدپرس، رویترز و خبرگزاری ملی هند «PTI»، مقایسه کرده‌اند. یافته‌های پژوهش آنان نشان می‌دهد که خبرگزاری ایرنا، مانند سه خبرگزاری مورد مطالعه، تولید فیلم‌های خبری با کیفیت، اخبار چندرسانه‌ای، گرافیک و «اینفوگرافیک» و ارسال بسته‌های خبری روی تلفن همراه را در دستور کار قرار داده است. «تأثیر فناوری‌های نوین رسانه‌ای بر قطب خبری شدن تلویزیون در جامعه»، عنوان مقاله‌ای است که در آن نعمتی انارکی (۱۳۸۸)، عوامل مؤثر بر موفقیت تلویزیون را در تبدیل شدن به قطب خبررسانی کشور با توجه به سند افق رسانه که در سال ۱۳۸۳ به تصویب رسید، مورد بررسی قرار داده است. نتایج این پژوهش که به روش پیمایشی انجام گرفته است، نشان می‌دهد چند مؤلفه از جمله سرعت در انتشار اخبار، توجه به نیازهای خبری مردم، استقلال حوزه خبر، تنوع خبری و ایجاد رقابت در میان بخش‌های خبری تلویزیون،

از مؤلفه‌های مؤثر بر قطب خبری شدن رسانه‌ای مانند صداوسیما به شمار می‌رود. بهرامی و همکاران (۱۳۸۸) در مقاله‌ای، با در نظر گرفتن ابعاد فناوری ارتباطی، در ۵ بعد سیستم وابسته به تکنیک، دانش، کنش، فرایند و شیء، با استفاده از شیوه اسنادی و نظرسنجی از ۹۰ نفر از مدیران، سردبیران، رؤسای نمایندگی و خبرنگاران، به بررسی وضعیت ۴۰ مؤلفه تشکیل‌دهنده این ابعاد در عرصه خبر و تأثیر آن بر مزیت رقابتی پرداخته‌اند نتیجه حاکی از، وضعیت نامطلوب این ابعاد در خبرگزاری ایرنا بوده است. مزیت رقابتی ایرنا در وضع موجود متکی بر فناوری به‌عنوان سیستم وابسته به تکنیک و ابزار است در حالی که نتایج تحقیق نشان داده؛ وضعیت مطلوب این خبرگزاری مستلزم تکیه بر فناوری به‌عنوان دانش و فناوری به‌عنوان فرایند است.

فرانسیس (۱۳۸۶)، در مقاله خود با عنوان «مدیریت تحول در اتاق خبر؛ از آنالوگ به دیجیتال»، تبدیل اتاق‌های خبر سنتی به دیجیتال را برای مدیران خبر، فرایندی اجتناب‌ناپذیر می‌داند. به نظر وی این تغییر صرفاً گذار از یک فناوری قدیمی به فناوری جدید نیست که در آن مجموعه‌ای از دستگاه‌ها و مهارت‌های قدیمی، جای خود را به دستگاه‌ها و مهارت‌های نو بدهند. در این فرایند مشکلاتی فراگیر، پیچیده و گاه غیرقابل پیش‌بینی پدید می‌آید که نیاز به واکنشی منطقی و مدیریتی هشیارانه از سوی مدیران خبر دارد. تعهد جدی و عمیق مدیران به حمایت از روند انتقالی تا جاییکه افتادن کامل سیستم، دقت در انتخاب سیستم‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری دیجیتال، آموزش و تربیت مستمر نیروها، حفظ روحیه همکاری و تعامل میان کارکنان، ایجاد تمهیدات لازم برای حفظ کارایی در وضعیت‌های اضطراری و سرانجام انعطاف‌پذیری در حل مشکلاتی که در مسیر تحول بروز می‌یابد از جمله الزامات موفقیت در این دوران گذار به شمار می‌رود (ترجمه میناوند).

اوایلز و لئون (۲۰۰۷) در پژوهشی با عنوان «بررسی فرایند دیجیتال شدن در اتاق خبر شبکه‌های تلویزیونی Tele5 و Antena3 اسپانیا»، برخی روش‌های روزنامه‌نگاری و تغییرات حاصل از دیجیتال شدن فرایند جمع‌آوری و تدوین خبر را در دو شبکه تجاری اسپانیا مورد بررسی قرار داده‌اند. بر اساس این بررسی، روزنامه‌نگاران، کارگردانان و مهندسان این شبکه‌ها در انتخاب و استفاده از سیستمی دیجیتال که همه مشاغل دست‌اندرکار به‌راحتی آن را به کار بگیرند، تلاشی مشترک داشته‌اند و این تغییر فرایند، موجب کارکردهای جدید و رشد روند چند مهارتی بودن در اتاق‌های خبر شده است.

تعاریف مفهومی

نقش^۱. در لغت‌نامه دهخدا (۱۳۷۷) به معنای «نشان و اثر گذاشتن در روی زمین» و «نهایت آشکار کردن چیزی را» آمده است.

پذیرش^۲. در لغت‌نامه دهخدا (۱۳۷۷) به عنوان مصدر دوم پذیرفتن و به معنی «قبول کردن» آمده است و در فرهنگ معین (۱۳۹۲) از آن به معنای «قبول کردن» و «فرمانبرداری» یاد شده است.

فناوری اطلاعات^۳. به مجموعه به هم پیوسته‌ای از روش‌ها، سخت‌افزارها، نرم‌افزارها و تجهیزات ارتباطی اطلاق می‌شود که اطلاعات را در اشکال گوناگون صدا، تصویر و متن، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی، بازیابی، پردازش، منتقل یا عرضه می‌کند (دبیرخانه شورای عالی انفورماتیک، ۱۳۷۸).

ارتقاء^۴. در فرهنگ لغت دهخدا (۱۳۷۷)، به معنای «بالا رفتن»، «صعود» و «به بالا بردن» و در فرهنگ معین (۱۳۹۲) به معنی «برآمدن» و «بلند شدن» آمده است.

عملکرد^۵. در فرهنگ معین (۱۳۹۲) به معنی «کارکرد و نتیجه کار» بیان شده است. عملکرد عبارت است از «انجام دادن کار و فعالیتی به طریقی مشخص با تعیین هدفی معین برای آن». برخی دیگر بر این باورند که عملکرد عبارت است از نتایج مرتبط با فعالیت‌هایی که سازمان انجام می‌دهد.

اخبار تلویزیونی^۶. به آن دسته از اخباری گفته می‌شود که در آنها، عنصر تصویر به نسبت سایر عناصر، غلبه بیشتری دارد و از این رو، در تهیه اخبار تلویزیونی، از تجهیزات بیشتری بهره گرفته می‌شود. اخبار تلویزیونی به صورت گروهی تهیه می‌شود و تصویربرداران در کنار خبرنگاران و گزارشگران، به ثبت و ضبط وقایع و رویدادها می‌پردازند. خبر تلویزیونی باید با تصویر همراه باشد مگر اینکه شرایط برای تهیه تصویر رویداد فراهم نشود (عباسی، ۱۳۸۸، ص ۳۳). **اتاق خبر**. اتاق خبر به مجموعه‌ای از افراد متخصص و آشنا به حوزه ژورنالیست، خبررسانی و رسانه گفته می‌شود که با کمک بسترها و امکانات فنی لازم، به صورت گروهی و هماهنگ با یکدیگر، ضمن آشنایی با وظایف خویش و با رعایت سلسله‌مراتب، نسبت به تهیه، گردآوری، پردازش و آماده‌سازی خبر برای پخش و ارسال آن به مخاطب، با توجه به نوع و ماهیت رسانه خبری، فعالیت می‌کنند.

1. role

3. information technology

5. performance

2. acceptance

4. promotion

6. TV news

دبیر خبر^۱. فردی است که ضمن شناخت کافی از ابعاد مختلف خبر، توانایی تشخیص اولویت‌ها، طبقه‌بندی، انتخاب، تهیه، تنظیم و تلخیص خبر را دارد (نظام حقوق و دستمزد صداوسیما، ۱۳۹۰).

سردبیر خبر. فرایند گردآوری، تدوین و انتشار خبر از نگاه حرفه‌ای، مسئولیت اصلی «سردبیر»^۲ است. این فرایند شامل دو بخش ورودی و خروجی اطلاعات می‌شود (عابدینی، ۱۳۹۱، ص ۴۵). در هر سازمان خبری سردبیر به‌عنوان تصمیم‌گیرنده و هماهنگ‌کننده فعالیت‌های تحریریه، انطباق اخبار و مطالب با خط‌مشی رسانه و اولویت‌گذاری خبر را بر عهده دارد و به این ترتیب، حساس‌ترین نقش را ایفا می‌کند.

نقش فناوری اطلاعات در خبر و اطلاع‌رسانی

نقش فناوری اطلاعات در سازمان‌های امروزی به‌اندازه‌ای پررنگ است که بسیاری از نظریه‌پردازان، مدیران و تصمیم‌گیرندگان سازمان‌ها را به اتخاذ راهبردهای مرتبط با این فناوری در جهت‌گیری‌های آتی خود توصیه می‌کنند (تربن^۳ و همکاران، ۲۰۱۳). به‌کارگیری فناوری اطلاعات به افزایش دانش و آگاهی‌های کارکنان و نیز غنی‌تر شدن محتوای مشاغل می‌انجامد. دانش کارکنان موجب تسلط حرفه‌ای آنان بر سازمان می‌شود و اگر جمله معروف «دانش توانایی است»، پذیرفته شود؛ آنگاه می‌توان ادعا کرد در سازمان‌هایی که فناوری اطلاعات حاکم می‌شود، کارکنان از قدرت و توانایی بیشتری برخوردارند (صرافی‌زاده، ۱۳۹۰، ص ۲۵۴). اتاق خبر یکپارچه، ریشه در اندیشه «دگرگونی رسانه‌ای»^۴ دارد. در این اندیشه، رسانه‌ها مرزهای سنتی ساختار و وظایف را درمی‌نوردند و به فراخور ظرفیت‌های انسانی خود، رسانه‌ای جدید بر مبنای رسانه قدیم خلق می‌کند (لمن^۵ و کوهن^۶، ۲۰۰۴). تی‌جی‌فرانسیس در بیان ضرورت تحول در اتاق خبر و دلایل استفاده از فناوری‌های نوین در آن ۴ عامل را بیان می‌دارد: (۱) کارایی فراوان: در این سیستم می‌توان همان نتایج قبلی را با کارکنان کمتر، یا نتایج بیشتری با همان تعداد کارکنان قبلی به دست آورد؛ (۲) کیفیت برتر: کاهش کیفیت تولیدات که در نسل آنالوگ بر اثر انتقال داده‌ها حاصل می‌شد در نسل جدید دیجیتال - ضمن بهره‌گیری از فزاینده‌ای چندگانه دیجیتالی - روی نمی‌دهد؛ (۳) پاسخگویی به نیروهای بازار که در نتیجه تولید

1. News editor
3. Turban
5. Leman

2. managing editor
4. media amorphosis
6. Cohen

برنامه‌های تراز قرن ۲۱ در تلویزیون، رادیو، وب و غیره رخ می‌دهد و ۴) استفاده بهینه از منابع رسانه‌ای که کسب درآمدهای جدید و دائمی را از سرمایه‌های موجود؛ چه به صورت روزانه و چه از منابع آرشیوی فراهم می‌کند (ترجمه میناوند، ۱۳۸۶).
دی^۱ و شومیکر^۲ بر ضرورت پیوستگی اجزای اتاق خبر صحنه می‌گذارند و در عین حال بر این باورند که موفقیت چنین مجموعه درهم‌تنیده‌ای، به تعریف دقیق مشاغل جدید و نحوه ارتباط آنها با ساختار سنتی تحریریه نیاز دارد (حسنی‌دخت، ۱۳۹۱). کلارک^۳ و زولمن^۴ نیز معتقدند که پیوستگی اتاق خبر، باعث هم‌افزایی ذهنی و مهارت می‌شود و در نهایت، تحول در کیفیت خبررسانی و مزایای آن را در پی دارد (حسنی‌دخت، ۱۳۹۱).

چارچوب نظری پژوهش

نظریه اشاعه نوآوری‌ها، در سال ۱۹۶۰ پس از اثر معروف راجرز^۵ و نیز پژوهش‌هایی که پژوهشگران ایالات متحده در کشورهای جهان در حال توسعه انجام دادند، به اوج خود دست یافت. به نظر او، اشاعه فرایندی است که به واسطه آن، نوآوری از مجاری معین و در طول زمانی خاص در میان اعضای یک نظام اجتماعی رواج می‌یابد و نوآوری، کردار یا چیزی است که فرد یا واحد اقتباس‌کننده آن را نو می‌داند (امیرپور و بهرامیان، ۱۳۹۲، ص ۳۰۵). راجرز ویژگی‌های انواع نوآوری را که بر نرخ اقتباس آنها اثر می‌گذارد به شرح زیر دسته‌بندی کرده است: ۱) امتیاز نسبی: درجه‌ای که تصور می‌شود یک نوآوری بهتر از فکری است که می‌خواهد جای آن را بگیرد؛ ۲) سازگاری: درجه‌ای که تصور می‌شود نوآوری با ارزش‌های موجود، تجارب گذشته و نیاز اقتباس‌گران احتمالی سازگار است؛ ۳) پیچیدگی: درجه‌ای که تصور می‌شود شناخت نوآوری و استفاده از آن دشوار است؛ ۴) آزمایش‌پذیری: درجه‌ای که بتوان نوآوری را به‌طور محدود تجربه کرد و ۵) مشاهده‌پذیری: درجه‌ای که نتایج نوآوری برای دیگران مشهود است. راجرز اضافه می‌کند به‌طور کلی نوآوری‌هایی که پذیرندگان، آنها را دارای امتیاز نسبی، سازگاری و آزمایش‌پذیری بیشتر و پیچیدگی کمتر بدانند، زودتر از سایر نوآوری‌ها اقتباس می‌شوند (سورین و تانکارد، ترجمه دهقان، ۱۳۸۶، ص ۳۱۳). فرایند پذیرش نوآوری به مراحل مختلفی تقسیم می‌شود که به ترتیب وقوع عبارت‌اند از:

1. Day
3. Clark
5. Rogers

2. Schoemaker
4. Zollman

۱) آگاهی: در این مرحله فرد از نوآوری و کارکرد آن مطلع می‌شود. این اطلاع ممکن است فعالانه یا منفعلانه کسب شود... راجرز دانش نوآوری را به سه نوع تقسیم می‌کند: الف) اطلاعات نرم‌افزاری که چستی نوآوری را مشخص می‌کند؛ ب) دانش یا اطلاعات علمی که چگونگی کاربرد و نحوه دسترسی به آن را روشن می‌کند و ج) آگاهی از اصول که اندیشه‌های کلی پشتیبان نوآوری و قواعد علمی اعمال آن را در برمی‌گیرد (امریپور و بهرامیان، ۱۳۹۲، ص ۳۰۵)؛ ۲) ترغیب یا اقناع: در این مرحله، فرد به نوعی نگرش مثبت یا منفی نسبت به نوآوری دست می‌یابد. در مرحله اقناع، برخلاف مرحله قبل که رسانه‌های جمعی مهم بودند، ارتباط میان فردی از اهمیت بیشتری برخوردار است (همان، ص ۳۰۷)؛ ۳) تصمیم‌گیری: در این مرحله اقتباس‌گر تصمیم به رد یا قبول نوآوری می‌گیرد. در صورتی که نوآوری از سوی فرد پس‌زده شود دو امکان وجود دارد: یا پذیرش بعدی روی می‌دهد یا اینکه ادامه پس زدن اتفاق می‌افتد؛ ۴) اجرا: در این مرحله اقتباس‌گر به استفاده از نوآوری می‌پردازد. البته باید توجه داشت که امکان رد نوآوری نیز از سوی اقتباس‌گر وجود دارد. دانش عملی که در این مرحله عرضه می‌شود می‌تواند تعیین کند که اقتباس دوام می‌آورد یا نه و ۵) تأیید یا تثبیت: در این مرحله فرد به دنبال تقویت یا تأیید تصمیم خود است. ممکن است فرد در این مرحله بر اثر تضاد پیام‌های دریافت شده درباره نوآوری، تصمیم قبلی خود را تغییر دهد و تصمیمی معکوس اتخاذ کند (محسنیان‌راد، ۱۳۷۸، صص ۴۵۳-۴۵۲).

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به روش کیفی با تکنیک «تحلیل تم»^۱ انجام گرفته است. این روش، داده‌ها را سازمان‌دهی و در قالب جزئیات توصیف می‌کند؛ اما می‌تواند از این فراتر رود و جنبه‌های مختلف موضوع پژوهش را نیز توصیف کند (توماس^۲، ۲۰۰۳، ص ۳۲). تم انتزاعی‌ترین سطح داده‌هاست که شکل گرفتن و انتخاب آن بستگی زیادی به ساختارهای پژوهش دارد (ریان^۳، ۲۰۰۳، ص ۲۴). مراحل ششگانه تحلیل تم با رویکردی که کلارک و براون^۴ ارائه داده‌اند، عبارت است از: ۱. آشنایی با داده‌ها: غوطه‌ور شدن در داده‌ها به صورت فعال و جستجوی معانی و الگوها؛ ۲. ایجاد کدهای اولیه؛ کدها یک ویژگی داده‌ها را که به نظر

1. Theme analysis
3. Ryan

2. Thomas
4. Brown

تحلیلگر جالب به نظر می‌رسد معرفی می‌کند؛ ۳. جستجوی کدهای گزینشی: این مرحله شامل دسته‌بندی کدهای مختلف در قالب کدهای گزینشی است؛ ۴. شکل‌گیری تم‌های فرعی: دو اقدام بازبینی در سطح خلاصه‌های کدگذاری شده است. دو اقدام بعدی اعتبار تم‌های فرعی در ارتباط با مجموعه داده‌هاست؛ ۵. تعریف و نامگذاری تم‌های اصلی: تعریف تم‌های اصلی و تحلیل داده‌های داخل آن را ادامه می‌دهد و ۶. تهیه گزارش: با در اختیار داشتن مجموعه‌ای از تم‌های اصلی کاملاً انتزاعی و منطبق با ساختارهای زمینه‌ای پژوهش انجام می‌گیرد (به نقل از ابویی اردکان و همکاران، ۱۳۹۳). جامعه آماری را مجموعه دبیران و سردبیران اتاق خبر در شبکه‌های تلویزیونی خبری سازمان صداوسیما تشکیل می‌دهند که شامل اتاق‌های خبر «اداره کل پخش اخبار سیما»، «شبکه خبر»، «شبکه «العالم»، شبکه «پرس تی وی» و شبکه «هسپان تی وی» می‌شود. ۲۵ نفر اعضای نمونه به روش هدفمند انتخاب شده‌اند و با استفاده از پرسش‌نامه، دیدگاه‌های آنان جمع‌آوری شده است. نمونه‌گیری هدفمند، نوعی نمونه‌گیری است که در آن عناصر برحسب قضاوت پژوهشگر انتخاب می‌شوند. در اصل این انتخاب بیشتر مبتنی بر اهداف و مقاصد پژوهش است تا هرچه بیشتر بتواند با موضوع مورد مطالعه مرتبط باشد. در این نوع نمونه‌گیری، چارچوب نمونه‌گیری مشخص نیست و پژوهشگر به تعداد محدودی از افراد یا عناصر جامعه آماری مورد نظرش دسترسی دارد (عبداللهی، ۱۳۶۴، به نقل از نقیب‌السادات، ۱۳۹۱). پرسش‌نامه حاوی ۲۵ سؤال به صورت پرسش‌های باز بوده تا هر یک از مصاحبه‌شوندگان، با آزادی بتوانند عقاید و نظرهای خویش را بیان کنند. برای بررسی روایی و پایایی کدگذاری، از روش بازآزمایی استفاده شده است. به این ترتیب که نیمی از مصاحبه‌شوندگان، با فاصله زمانی ۳۰ روز، بار دیگر به پرسش‌های پژوهش که ترتیب و چینشی دیگر به آنها داده شد، پاسخ دادند و جواب‌هایشان با پاسخ‌های قبلی، بعد از کدگذاری، به صورت دستی مورد مقایسه و تطبیق قرار گرفت. با پاسخ مجدد ۱۰ مصاحبه‌شونده، در مجموع ۲۵۰ پاسخ و ۱۶۰ کد به دست آمد. با بررسی و مقایسه این کدها با ۱۶۰ کد مصاحبه اول، ۱۴۰ کد با کدهای مصاحبه اول یکسان و ۲۰ کد متفاوت بود که پس از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ (میزان ضریب پایایی ۰/۸۹)، پایایی کدگذاری تأیید شد. در خصوص روایی کدگذاری و کدهای اصلی و فرعی نیز، از ۳ همکار استفاده شد و بعد از آموزش کدگذاری و موضوع و پرسش اصلی پژوهش، با توجه به چارچوب و مبانی نظری، از آنها خواسته شد که نسبت به تعیین کدهای اصلی

عوامل مؤثر در پذیرش و به کارگیری فناوری اطلاعات در اتاق خبر... ❖ ۶۳

و فرعی اقدام کنند. سپس هر یک از کدها، با کدهای اولیه مقایسه شدند و نتایج بین کدهای اولیه با هریک از کدها به ترتیب میزان ۸۵ درصد، ۷۶ درصد و ۷۹ درصد توافق را نشان داد که در مجموع میزان ۸۰ درصد روایی را بیان می کند.

یافته‌های پژوهش

با جمع‌آوری تمامی ۲۵ پاسخ از ۲۰ نمونه پژوهش، در مجموع ۵۰۰ پاسخ به دست آمد که با بررسی ابتدایی آنها، ۱۶۰ کد ابتدایی از مجموع ۵۰۰ پاسخ به صورت دستی تعیین شد. سپس با بررسی و تحلیل کدها و تجزیه و تفکیک مفاهیم و نکات آنها، ۴۰ کد اولیه به دست آمد:

جدول ۱. کدهای اولیه تحلیل تم با توجه به جمع‌بندی مضمون پاسخنامه‌های گردآوری شده

ردیف	کدهای اولیه
۱	آموزش دوره‌ای اعضای اتاق خبر در خصوص استفاده از فناوری‌های اطلاعات و تجهیزات نوین اتاق خبر از سوی افراد متخصص و باتجربه
۲	آشنایی مناسب با علم فناوری اطلاعات و ارتباطات و نقش آن در دنیای امروز
۳	شناخت و آگاهی کم از نحوه کار اتاق‌های خبر نوین و پیشرفته در شبکه‌های خبری بزرگ دنیا
۴	در اختیار نداشتن منابع اطلاعاتی کافی از چگونگی فعالیت اتاق‌های خبری حرفه‌ای و نوین که مجهز به فناوری‌های جدید اطلاعات و ارتباطات هستند.
۵	علاقه به فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطاتی و استفاده از تجهیزات به روز در اتاق خبر
۶	آشنا نبودن با آخرین تجهیزات به روز که در اتاق‌های خبر در شبکه‌های مختلف دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد.
۷	سازگار نبودن بعضی از سیستم‌های جدید فناوری با ساختار و روش کار معمول در اتاق‌های خبر
۸	نقش مهم شناخت و آشنایی با فناوری‌های نوین اطلاعاتی در اتاق‌های خبر با هدف کاهش مقاومت اعضا در برابر استفاده و بهره‌گیری از آنها
۹	شناخت کلی از مزایا و امکانات بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در اتاق‌های خبر به منظور ایجاد انگیزه و شوق به کارگیری این امکانات از سوی اعضای اتاق خبر

ادامه جدول ۱

ردیف	کدهای اولیه
۱۰	افزایش سرعت تولیدات خبری در اتاق‌های خبر نوین بهره‌مند از فناوری‌های اطلاعاتی
۱۱	وجود نیروی انسانی فعال و پرانرژی و فعالیت تیمی بیشتر این عوامل در اتاق‌های خبر سنتی
۱۲	اهمیت و جایگاه ویژه بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و تجهیزات نوین در اتاق‌های خبر به منظور افزایش شاخص‌های کمی و کیفی اخبار
۱۳	پیچیدگی و سختی کار در استفاده از تجهیزات نوین اتاق‌های خبر در مقایسه با تجهیزات مورد استفاده در اتاق‌های خبر سنتی
۱۴	خو گرفتن با روش‌های قدیمی کار در اتاق‌های خبر سنتی و آسانی استفاده از روش‌های مرسوم در مقایسه با روش‌های جدید در اتاق‌های خبر مجهز به فناوری اطلاعات
۱۵	افزایش کیفیت فنی صدا و تصویر در اتاق‌های خبری مجهز به فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطاتی
۱۶	امکانات چندرسانه‌ای پیشرفته در اتاق‌های خبر جدید در مقایسه با اتاق‌های خبر سنتی
۱۷	اهمیت سازگاری فناوری‌های نوین به کار رفته در اتاق‌های خبر با ماهیت و شیوه‌های کار اصلی این اتاق‌ها
۱۸	مدیریت یکپارچه‌تر و منسجم بر کل اتاق خبر در اتاق‌های خبر نوین
۱۹	اتصال آن‌لاین و به صورت شبکه‌ای اتاق خبر به خبرگزاری‌ها و بنگاه‌های خبری بین‌المللی
۲۰	نظارت دقیق‌تر و مرحله‌به‌مرحله بر کل فرایند تولید خبر در اتاق‌های خبر جدید
۲۱	ویرایش آسان و سریع متون خبری و منابع صوتی و تصویری به کمک سیستم‌های رایانه‌ای پیشرفته از طریق فناوری اطلاعات
۲۲	افزایش بازده کار بر اثر نیروی چند مهارتی در اتاق‌های خبر نوین
۲۳	وجود نیروی انسانی متخصص، کارآمد و متکی به نفس در اتاق‌های خبری نوین
۲۴	افزایش بازده و بهره‌وری کار در اتاق خبر بر اثر استفاده از فناوری اطلاعات که موجب کاهش نیروی انسانی و زمان لازم برای آماده‌سازی گزارش‌ها و بسته‌های خبری می‌شود.
۲۵	سرعت در فرایند آماده‌سازی و تهیه گزارش‌ها و بسته‌های خبری از زمان دریافت خبر و تصاویر تا آماده شدن نهایی آنها برای پخش به مدد فناوری‌های نوین اطلاعات در اتاق‌های خبر

عوامل مؤثر در پذیرش و به کارگیری فناوری اطلاعات در اتاق خبر... ❖ ۶۵

ادامه جدول ۱

ردیف	کدهای اولیه
۲۶	افزایش دقت و نظارت بر تمامی مراحل گردآوری، آماده سازی و پردازش اخبار که موجب کاهش خطای انسانی می شود.
۲۷	افزایش زیبایی های صوتی و بصری در گرافیک اخبار در اتاق های خبر نوین و جذب مخاطبان بیشتر به سبب امکانات چندرسانه ای
۲۸	انجام تمامی فرایندهای تهیه و تنظیم اخبار به صورت دیجیتال؛ در بستر شبکه های رایانه ای متصل به یکدیگر و ارسال دیجیتالی و مستقیم آنها برای پخش و انتشار از شبکه خبری
۲۹	اجرای فرایند تولید خبر و انجام مراحل گردآوری، تهیه و تنظیم اخبار به صورت یکپارچه و آسان تر در اتاق های خبر مجهز به فناوری اطلاعات در مقایسه با اتاق های خبر سنتی
۳۰	آموزش اعضای اتاق خبر در خصوص به کارگیری فناوری اطلاعات در اتاق های خبر سنتی در بازه زمانی مناسب و تغییر در روش ها و تجهیزات با شیب زمانی درست، نه به صورت آنی و سریع
۳۱	رفع مشکلات نرم افزاری موجود در اتاق های خبر سنتی
۳۲	افزایش روحیه فردگرایی و کاهش احساس و انگیزه کار تیمی و همکاری مرسوم و لازم در اتاق های خبر نوین در مقایسه با اتاق های خبر سنتی
۳۳	بهبود کمی و کیفی اخبار و محصولات خبری به مدد بهره مندی از فناوری اطلاعات در اتاق های خبر نوین
۳۴	کاهش نیروی انسانی در اتاق های خبر جدید در مقایسه با اتاق های خبر سنتی
۳۵	نقص و اشکال در سیستم سخت افزاری و نرم افزاری رایانه ها و سیستم شبکه ای در اتاق های خبر نوین
۳۶	اتکای بیش از حد به استفاده از تجهیزات فناورانه در اتاق های خبر نوین و کاهش قابلیت های فردی
۳۷	استفاده از نیروهای باتجربه و یا دارای سابقه در اتاق های خبری سنتی و تخصص و مهارت آنها بر پایه تجربه و کار عملی در گذر زمان
۳۸	فقدان پشتیبانی و نگهداری خوب و لازم از تجهیزات، سیستم ها و شبکه های رایانه ای در اتاق های خبر نوین رسانه ملی
۳۹	افزایش تخصص و قابلیت های فنی و ژورنالیستی اعضای اتاق خبر بر اثر بهره گیری از فناوری های نوین ارتباطی و اطلاعاتی و چند مهارتی شدن اعضا
۴۰	سرعت در دریافت جدیدترین اخبار و رویدادهای خبری از انواع خبرگزاری ها و بنگاه های خبرپراکنی در اتاق های خبر نوین

در گام بعدی، با بررسی و بازبینی ۴۰ کد اولیه و تحلیل و ارزیابی هر یک از آنها با توجه به چارچوب نظری پژوهش و همچنین پایش و خلاصه سازی مفاهیم، ۱۰ کد فرعی مشخص

شد و سپس با هدف تعیین مضمون و تم‌های اصلی پژوهش، هر یک از کدهای فرعی، مورد بازبینی و تحلیل قرار گرفت و با توجه به بررسی مفاهیم و مضامین مورد اشاره در هر یک از این کدها، مضمون‌های اصلی و نهایی تفسیر و اقتباس شدند. به این ترتیب ۵ تم اصلی پژوهش مطابق جدول ۲ به دست آمد.

جدول ۲. کدهای فرعی و اصلی تحلیل تم به دست آمده از مجموع ۴۰ کد اولیه

ردیف	کدهای فرعی	کدهای اصلی
۱	آموزش دوره‌ای اعضای اتاق خبر	افزایش تخصص، قابلیت و مهارت افراد
۲	آشنایی با فناوری اطلاعات و اثرات به‌کارگیری تجهیزات نوین	
۳	افزایش کیفیت فنی صدا و تصاویر و امکانات چندرسانه‌ای	افزایش سرعت و ارتقای سطح کمی و کیفی تولیدات خبری
۴	اتصال آن‌لاین به منابع معتبر خبری و دریافت سریع و لحظه‌به‌لحظه اخبار	
۵	ساده‌تر شدن مراحل گردآوری، تهیه و پردازش اخبار از طریق سیستم‌های جدید نرم‌افزاری و سخت‌افزاری	تسهیل در مراحل تولید اخبار و کنترل تمامی مراحل آن
۶	انجام تمامی مراحل تولید خبر بر بستر سیستم‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای	
۷	اتصال یکپارچه تمامی سیستم‌های رایانه متصل به یک سرور مرکزی به یکدیگر	کاهش خطا و مدیریت یکپارچه بر کل فعالیت‌های اتاق خبر
۸	نظارت آسان و مرحله‌به‌مرحله بر فرایند تولید خبر از سوی مدیران و سردبیران ارشد	
۹	کاهش مراحل تهیه و تولید محصولات خبری و به‌کارگیری نیروی چند مهارتی	کاهش نیروی انسانی و افزایش میزان بهره‌وری و عملکرد
۱۰	کاهش زمان آماده‌سازی اخبار و افزایش میزان تولیدات خبری	

۱. **افزایش تخصص، قابلیت و مهارت افراد:** به عقیده راجرز، اولین مرحله از نشر نوآوری و فناوری، افزایش آگاهی افراد از نقش و کارکرد آن فناوری است و این امر اهمیت و نقش کلیدی آموزش کارکنان اتاق خبر را پیرامون فناوری اطلاعات و اثرات بهره‌گیری از این فناوری در اتاق خبر نشان می‌دهد. سردبیر خبر ۱۹ شبکه خبر می‌گوید: «مقاومت کارکنان در برابر فناوری‌های جدید، نبود پشتیبانی مناسب از تجهیزات، نبود آموزش مناسب از سوی متخصصان و کارشناسان فنی و ناآشنا بودن کارکنان با شیوه کار شبکه‌های خبری

مطرح دنیا از جمله نقاط ضعف بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در اتاق خبر است. با توجه به جدول ۱، کدهای اولیه بیانگر آن است که بیشتر اعضای اتاق خبر، به دلیل آگاهی از دانش فناوری اطلاعات و تجهیزات نوین و نقش آن در جهان امروز، از علاقه و شوق به‌کارگیری این فناوری برخوردارند، اما در عین حال، به دلیل نبود منابع اطلاعاتی کافی و در دسترس، آشنایی لازم و کافی را با چگونگی فعالیت اتاق‌های خبر نوین و بهره‌مندی از فناوری‌های نوین اطلاعاتی در شبکه‌های بزرگ خبری دنیا ندارند که این امر، ضرورت آشنایی و آگاه‌سازی اعضای اتاق خبر به‌ویژه دبیران و سردبیران را از چگونگی و نحوه عملکرد این اتاق‌های خبر آشکار می‌سازد. به گفته سردبیر زیرنویس شبکه خبر: «آموزش دوره‌ای کارکنان اتاق خبر در بهره‌گیری مناسب از تجهیزات نوین، لزوم آشنایی با نحوه کار اتاق خبر شبکه‌های مطرح خبری دنیا، سازگاری حداکثری تجهیزات نو با سیستم‌های موجود، شناخت کارکنان از مزایای استفاده از فناوری‌های جدید در اتاق خبر و پشتیبانی مناسب از تجهیزات در استفاده هرچه بهتر اتاق خبر دیجیتال (نیوز روم) مؤثر است».

۲. افزایش سرعت و ارتقای سطح کمی و کیفی تولیدات خبری: این نقش را که از مزیت‌های کاربردی بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در اتاق‌های خبر است، می‌توان در مرحله دوم از مراحل پنج‌گانه الگوی نشر نوآوری راجرز، در نظر گرفت. از نظر دبیران و سردبیران، مزایای متعددی در بهره‌گیری از فناوری اطلاعات به لحاظ کمی و کیفی وجود دارد که در ترغیب کارکنان اتاق خبر به استفاده از این فناوری‌ها و کاهش مقاومت در برابر تغییرات ناشی از پذیرش آن نقش بسزایی دارد. مزایایی چون افزایش سرعت در روند تولیدات خبر، گسترش پوشش خبری مناطق مختلف، ارتقای سطح کیفی و فنی صدا و تصاویر و ... سردبیر خبر ۲۱ شبکه یک سیما می‌گوید: «کاهش زمان آماده‌سازی اخبار، نظارت آسان بر فرایند تولید و پخش خبر، چند مهارتی شدن افراد و افزایش کمی و کیفی محصولات خبری ارمغان فناوری‌های نوین در اتاق خبر بوده است». بر طبق دیدگاه گروهی از پاسخگویان، پیچیدگی استفاده از فناوری‌های جدید و پیشرفته، کار را تا حدی دشوار کرده است و این امر از امتیاز نسبی فناوری‌های جدید می‌کاهد. همچنین ناسازگاری سیستم‌های نوین با اتاق‌های خبر سنتی از لحاظ روش‌های مرسوم مراحل تولید خبر، می‌تواند از عوامل بازدارنده و در استفاده از این فناوری‌ها باشد. سردبیر خبر ۹ شبکه خبر می‌گوید: «امروزه انجام فرایند تهیه و پخش خبر به روش گذشته (سنتی) دیگر قابل تصور نیست. فناوری‌های رایانه‌ای روند گردآوری، تنظیم و انتشار اخبار را دگرگون کرده

است. افزایش جلوه‌های صوتی و تصویری، بهره‌گیری مناسب از گرافیک تصویری، تدوین غیرخطی (رایانه‌ای) و سرعت اطلاع‌رسانی رویداد در رقابت با شبکه‌های رقیب از مزایای به‌کارگیری فناوری‌های نوین در اتاق خبر است و لازم است رسانه ملی، اتاق‌های خبر را به نرم‌افزارهای جدید تجهیز کند تا در عرصه رقابت با شبکه‌های رقیب بتوان از ظرفیت‌های بسیار این فناوری‌ها استفاده کرد».

۳. تسهیل در مراحل تولید اخبار و کنترل تمامی مراحل آن: به‌کارگیری سیستم‌های رایانه‌ای و تجهیزات فنی بهره‌مند از فناوری‌های جدید، شرایطی را برای عوامل اتاق خبر فراهم کرده است تا اقدامات و فعالیت‌های لازم برای جمع‌آوری، تهیه، پردازش، ویرایش و آماده‌سازی اخبار، در شرایطی ساده‌تر و آسان‌تر از اتاق‌های خبر سنتی انجام گیرد و از طرفی، به دلیل انجام تمامی فعالیت‌ها از طریق سیستم‌های رایانه‌ای، نظارت و کنترل مرحله‌به‌مرحله بر فرایند تولید و آماده‌سازی اخبار فراهم گردد؛ این عوامل تسهیل‌کننده، تصمیم‌گیری کارکنان اتاق خبر را در مورد استفاده از فناوری‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات و جایگزین کردن اتاق‌های خبر نوین با اتاق‌های خبر سنتی آسان‌تر می‌کند و آنان را در جهت به‌کارگیری این فناوری‌ها سوق می‌دهد. این شرایط، در مرحله سوم الگوی «راجرز» قرار دارد. مرحله‌ای که با ورود نوآوری، افراد را وامی‌دارد که در خصوص بهره‌گیری و استفاده از این فناوری و پذیرش آن تصمیم‌گیری کنند. به عقیده دبیران و سردبیران، تجهیز اتاق‌های خبر به فناوری اطلاعات، با تسهیل شرایط کاری و آسان‌تر کردن مراحل تولید اخبار، تصمیم‌گیری در مورد پذیرش و بهره‌گیری از این فناوری‌ها را تقویت می‌کند، هرچند که در کنار این شرایط تسهیل‌کننده، عواملی چون پیچیدگی و سختی کار در استفاده از تجهیزات نوین به‌کار رفته در این اتاق‌ها خبر نوین در مقایسه با اتاق‌های خبر سنتی و همچنین نقص و اشکال در سیستم سخت‌افزاری و نرم‌افزاری شبکه‌های رایانه‌ای اتاق‌های خبر نوین، فعالیت در این اتاق‌ها را دچار مشکل کرده است. سردبیر خبر ۱۳ شبکه خبر می‌گوید: در مقابل مزایای به‌کارگیری از فناوری‌های نو، موانع و محدودیت‌هایی نیز وجود دارد که از آن جمله می‌توان به اختلال در سیستم‌های رایانه‌ای، مقاومت افراد در به‌کارگیری و آشنایی نداشتن اعضای اتاق خبر با مزایای آن به‌عنوان مهم‌ترین موانع بهره‌گیری از فناوری در اتاق خبر اشاره کرد.

۴. کاهش خطا و مدیریت یکپارچه بر کل فعالیت‌های اتاق خبر: به‌کارگیری امکانات

فناوری اطلاعات در اتاق خبر و استفاده از سیستم‌های رایانه‌ای یکپارچه و متصل به یکدیگر و همچنین اتصال تمامی رایانه‌ها به یک سیستم حافظه و داده‌ای اصلی و مشترک، امکان نظارت و کنترل بر تمامی فعالیت‌های انجام شده در اتاق خبر و نظارت کامل بر روند تولید اخبار و گزارش‌های خبری را از سوی دبیران ارشد و مدیران اتاق خبر به‌آسانی فراهم کرده است و به همین سبب، خروجی اتاق‌های خبر نوین به نسبت اتاق‌های خبر سنتی از خطای انسانی و سیستمی کمتری برخوردار است. با توجه به مرحله چهارم الگوی نشر نوآوری، استفاده از نوآوری و اجرای آن، این فرایند تصمیم‌گیری در خصوص بهره‌گرفتن از نوآوری است که می‌تواند به پذیرش یا رد نوآوری از سوی اقتباس‌گر منجر شود. توجه به اهمیت دانش عملی، فراهم کردن شرایطی برای امکان‌پذیر شدن مدیریت و نظارت یکپارچه بر کل فعالیت‌های اتاق خبر و کاهش خطا در روند کار، از مزایای به‌کارگیری این فناوری‌ها در اتاق خبر و تربیت اقتباس‌گر در بهره‌گیری از نوآوری‌های پدید آمده، در مرحله اجرا و عمل است. دبیر خبر ۲۲:۳۰ شبکه دوم سیما درباره ضرورت به‌کارگیری فناوری نوین در اتاق خبر و کاهش خطا در تولیدات خبری می‌گوید: «امروزه دیگر نقش فناوری اطلاعات در عملکرد اتاق خبر را نمی‌توان نادیده گرفت. این فرایند نقاط قوت و ضعفی دارد که با برنامه‌ریزی مناسب می‌توان در راستای تحکیم نقاط قوت و رفع نقاط ضعف آن گام برداشت. وجود نیروی انسانی با‌انگیزه و پرانرژی، ظرفیت استفاده از فناوری‌های نو، تسهیل فرایند تولید و پخش خبر و کاهش بروز خطا در این فرایند از جمله نقاط قوت ورود فناوری به اتاق خبر است».

۵. کاهش نیروی انسانی و افزایش میزان بهره‌وری و عملکرد: پس از اجرا و به‌کارگیری نوآوری، افرادی که در معرض آن قرار داشته‌اند، با توجه به شرایط و ویژگی‌های درک کرده از نوآوری، به دنبال تقویت تصمیم در مورد پذیرش و استفاده از آن و یا رد نوآوری هستند. تلویزیون با وجود کوچک شدن حجم کارکنان که گهگاه صورت می‌گیرد، در اصطلاح صنعت مدرن، صنعتی کاربر است، به این معنا که درصد زیادی از هزینه‌های چنین سازمان‌هایی به حقوق کارکنان آنها مربوط می‌شود. از این رو، استفاده بهینه از امکانات مالی، امری ضروری است (یورک، ترجمه حسن‌زاده، ۱۳۸۱، ص ۵۷). به‌کارگیری فناوری اطلاعات در اتاق‌های خبر تلویزیونی، ضمن افزایش میزان تولیدات خبری آنها، نیروی انسانی مورد نیاز را نیز کاهش داده است و با افزایش بازده، عاملی مهم در مسیر تثبیت بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی در اتاق‌های خبر بوده است. شایان ذکر است که

نمود پشتیبانی و شرایط مناسب برای نگهداری از تجهیزات، سیستم‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای در اتاق‌های خبر نوین، بر نحوه کار آنها اثر مستقیمی دارد و علاوه بر کاهش میزان عملکرد و بازده، سطح کمی و کیفی تولیدات خبری را نیز کاهش می‌دهد. سردبیر ارشد شبکه العالم، می‌گوید: «با یکپارچه شدن اتاق خبر تولید و اتاق خبر پخش خبر، هماهنگی بیشتری در اعضا و کارکنان اتاق خبر ایجاد می‌شود و برخی موانع احتمالی در این فرایند حذف می‌شود. رسانه ملی با برنامه‌ریزی، در یک بازه زمانی مناسب با یکپارچه کردن اتاق خبر در برخی شبکه‌های خبری می‌تواند رقابت پویاتری با شبکه‌های رقیب داشته باشد».

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس دیدگاه‌های دبیران و سردبیران شبکه‌های خبری رسانه ملی، تفاوت‌های چشمگیری بین اتاق‌های خبر نوین و اتاق‌های خبر سنتی وجود دارد. تفاوت‌هایی که در مجموع، سبب ارتقا و بهبود عملکرد اتاق‌های خبر شده است و علاوه بر افزایش سطح کمی و کیفی تولیدات خبری اتاق‌های خبر، با افزایش سرعت و دقت در روند کار، میزان کارایی و بازده اتاق‌های خبر را افزایش داده است. با توجه به ۵ کد اصلی و بررسی هر یک از آنها، در پاسخ به مهم‌ترین نقش فناوری اطلاعات در ارتقای عملکرد اتاق‌های خبر تلویزیونی می‌توان به موارد: (۱) افزایش سرعت در اطلاع‌رسانی؛ (۲) افزایش کمی و کیفی تولیدات و محصولات خبری؛ (۳) تسهیل فرایند تولید و پخش خبر؛ (۴) نظارت آسان بر فرایند تولید و پخش خبر؛ (۵) کاهش بروز خطا در روند تولید و پخش خبر؛ (۶) چند مهارتی شدن کارکنان اتاق خبر؛ (۷) افزایش تخصص و دانش کاری و حرفه‌ای کارکنان اتاق خبر؛ (۸) کار گروهی و مشارکت بیشتر بین اعضای اتاق خبر به جای فردگرایی و (۹) کاهش مراکز تصمیم‌گیری در اتاق خبر؛ اشاره کرد. در مسیر تجهیز اتاق‌های خبر سنتی به دیجیتال با مهم‌ترین ویژگی‌های (۱) انجام تمامی فرایند تنظیم و آماده‌سازی اخبار در بستر فضای رایانه‌ای و شبکه‌ای نیوزروم؛ (۲) حذف نوار از چرخه تولید و پخش خبر و محصولات خبری؛ (۳) ضبط، تدوین (مونتاز) و پخش صدا و تصاویر با کیفیت بالا در بستر شبکه‌های رایانه‌ای متصل به یکدیگر؛ (۴) ایجاد شبکه رایانه‌ای یکپارچه برای دسترسی سریع و آسان به منابع خبری معتبر دنیا؛ (۵) دریافت و ضبط تصاویر خبری از منابع متعدد (واحد مانیتورینگ) در بستر رایانه برای استفاده در بخش‌های خبری؛ (۶) اتصال آن‌لاین و ارسال و دریافت آنی اخبار از نقاط مختلف جهان؛ (۷) ویرایش آسان و سریع اخبار و اطلاعات از طریق

نرم‌افزارهای حرفه‌ای و فعال در سیستم‌های رایانه‌ای نیوزروم و ۸) ارتباط و اتصال تمامی رایانه‌ها و سیستم‌های اتاق خبر به سرور و پایگاه داده‌ای اصلی یا مشترک و قابل دسترس از سوی تمامی اعضای اتاق خبر؛ موانع و مشکلاتی وجود دارد که از مهم‌ترین آنها به، ۱) مقاومت افراد در پذیرش فناوری و تغییر در وضعیت موجود؛ ۲) سازگار نبودن تجهیزات با وضع موجود و مرسوم اتاق‌های خبر سنتی؛ ۳) اختلال در سیستم‌های رایانه‌ای و بروز مشکلات فنی و نرم‌افزاری در تجهیزات نوین؛ ۴) ضعف در آموزش کارکنان و بی‌اطلاعی افراد از مزایای استفاده از این فناوری‌ها و ۵) نبود دانش و تخصص لازم در اعضای اتاق خبر برای فعالیت در اتاق‌های خبر دیجیتال می‌توان اشاره کرد. با توجه به دیدگاه‌های بیان شده از سوی دبیران و سردبیران رسانه ملی، صداوسیما در یک دهه گذشته با شیبهی ملایم شبکه‌های خبری سازمان را به سیستم نیوزروم مجهز کرده است اما از همه ظرفیت‌های این سیستم به‌درستی استفاده نمی‌شود. با تغییر ساختار شبکه‌های خبری می‌توان از ظرفیت کامل این نرم‌افزار بهره برد تا شبکه‌های خبری، رقابت پویاتری را با شبکه‌های خبری رقیب تجربه کنند.

سازمان صداوسیما باید با هدف گسترش به‌کارگیری از فناوری‌های اطلاعاتی در اتاق‌های خبر و رفع موانع و مشکلات ناشی از به‌کارگیری از این فناوری‌های نوین اقدام به برنامه‌ریزی کند و تمامی فعالیت‌های مورد نیاز را انجام دهد. به‌منظور تحقق هرچه بهتر این امر پیشنهادهای زیر را می‌توان ارائه کرد:

- آشنا ساختن اعضای اتاق خبر با فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی و مزایا و امتیازات بهره‌گیری از این فناوری‌های نوین در سازمان‌های خبری
- ایجاد مهارت لازم در کارکنان اتاق خبر به‌منظور استفاده و بهره‌مندی از سیستم‌های دیجیتال و نوین که موجب کاهش عملکرد و بهره‌وری مناسب از امکانات جدید می‌شود.
- ارائه آموزش‌های دوره‌ای با زمان‌بندی مناسب برای اعضای اتاق خبر به‌منظور آشنایی با چگونگی استفاده از فناوری اطلاعات و فناوری‌ها و تجهیزات وابسته به آن در اتاق‌های خبر، از سوی افراد متخصص و با تجربه در حوزه فنی و ژورنالیستی
- قرار دادن منابع اطلاعاتی لازم در اختیار اعضای اتاق خبر به‌منظور آشنایی با نحوه و سبک کار در اتاق‌های خبر شبکه‌های خبری بزرگ دنیا و شناخت آنها از جدیدترین امکانات پیشرفته و فناوری‌های نوین به‌کار رفته در این اتاق‌ها. این امر علاوه بر ایجاد انگیزه در بهره‌گیری از فناوری‌های جدید، سبب آشنایی افراد با شیوه و نحوه کار در اتاق‌های

خبر پیشرفته و مطرح دنیا می‌شود و به همین دلیل باید از سوی واحدهای آموزش سازمان صداوسیما و دیگر مؤسسات خبری و فعال در حوزه خبر و اطلاع‌رسانی مدنظر قرار گیرد.

- تجهیز اتاق‌های خبر سنتی به اتاق‌های خبر نوین، در بازه و شیب زمانی مناسب و طی چندین مرحله انجام گیرد تا به این ترتیب تغییرات ناشی از به‌کارگیری فناوری اطلاعات و سیستم‌های جدید یا جایگزینی آنها با سیستم‌های سنتی و قدیمی، به تدریج باشد و در نتیجه، اعضای اتاق خبر نسبت به این دگرگونی و تغییر شیوه کار کمترین مقاومت را از خود نشان دهند و با پذیرش و میل بیشتری در این مسیر قدم بردارند.

- سیستم‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری جدید و تجهیزات نوین رایانه‌ای و شبکه‌ای مبتنی بر فناوری‌های اطلاعات، به‌گونه‌ای طراحی و نصب شوند که حداکثر سازگاری را با شرایط و نحوه کار در اتاق‌های خبر داشته باشند.

- در ابتدا بخش‌هایی از اتاق‌های خبر سنتی به امکانات نوین و سیستم‌های فناوری اطلاعات به‌صورت آزمایشی و با قابلیت مشاهده‌پذیری تجهیز شوند تا به این ترتیب، نحوه و شیوه کاربری و عملکرد، مشکلات فنی، موانع و نقاط ضعف شناسایی و مرتفع گردد و در زمان تجهیز نهایی و اصلی، مشکلات و نقص‌های اجرایی آن به کمترین میزان ممکن برسد.

- پشتیبانی و نگهداری مناسب از سیستم‌های رایانه‌ای و شبکه‌ای اتاق‌های خبر و رفع نقایص و مشکلات پیش‌آمده در آن در کمترین بازه زمانی به‌گونه‌ای که بر نحوه کار و عملکرد اتاق‌های خبر کمترین تأثیر را داشته باشد.

- به‌روزرسانی و ارتقای منظم شبکه‌ها و سیستم‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری اتاق‌های خبر نوین، متناسب و همگام با پیشرفته‌ترین برنامه‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری به‌کار رفته در اتاق‌های خبر شبکه‌های خبری پیشرفته دنیا

- کاهش نیروی انسانی فعال در اتاق‌های خبر به کمک بهره‌مندی از سیستم‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات و فعالیت نیروهای انسانی چند مهارتی که در نتیجه این کاهش، مدیریت و نظارت یکپارچه‌تر و دقیق‌تر بر تمامی فعالیت‌های اتاق خبر امکان‌پذیر می‌شود و خطاهای ممکن در کار به حداقل می‌رسد ضمن اینکه بازده و بهره‌وری کار در اتاق‌های خبر نیز افزایش می‌یابد.

- نداشتن اتکای بیش‌ازحد به فناوری و سیستم‌های نوین در اتاق‌های خبر که با کاهش دقت و توجه لازم از سوی نیروی انسانی، می‌تواند باعث افزایش خطا و اشتباه در روند تهیه و تنظیم خبر شود.

- آموزش نیروها و کارکنان اتاق خبر با هدف افزایش تخصص و مهارت‌های فردی آنان و تلاش در راه آموزش و پرورش نیروی‌های فعال و چند مهارتی در اتاق‌های خبر
- تلاش در راه استفاده از تمامی مزایا و امکانات سیستم‌های نوین و فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در اتاق‌های خبر به منظور ارتقای هرچه بیشتر سطح کمی و کیفی اخبار
- با توجه به اینکه پیچیدگی و دشواری استفاده و به کارگیری از هر سیستم، مانعی بر سر راه پذیرش و یا استفاده و بهره‌مندی از تمامی امکانات و قابلیت‌های آن است این شرایط، تلاش متخصصان فنی و کارشناسان فناوری اطلاعات را در زمینه طراحی و بهره‌گیری از سیستم‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری که تا حد امکان با ساده‌ترین شیوه استفاده و کاربری تهیه شده‌اند ضروری می‌سازد.
- بر اساس حوزه این پژوهش و در ادامه مطالعات صورت گرفته، پیشنهاد می‌شود موضوعاتی چون پژوهش‌های تطبیقی با موضوع چگونگی فعالیت اتاق‌های خبر رسانه ملی و شبکه‌های خبر معتبر و مطرح دنیا، بررسی ویژگی‌های کیفی و ساختاری اتاق‌های خبر نوین و یکپارچه به منظور افزایش بازده و کیفیت کاری، ظهور مشاغل جدید کاری و تخصصی در اتاق‌های خبر نوین، بررسی مشکلات و معایب اتاق‌های سنتی با توجه به نیازهای خبری امروز و اصول و اولویت‌های آموزشی و تخصصی مورد نیاز کارکنان اتاق خبر و... از سوی پژوهشگران و علاقه‌مندان به این حوزه مدنظر قرار گیرد.

منابع

- ابویی اردکان، محمد؛ لبافی، سمیه؛ آذرپور، سمانه و جلال‌پور، مهدیه. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل حیاتی موفقیت تفکر راهبردی در دیدگاه مدیران سازمان‌های فرهنگی شهر اصفهان. پژوهشنامه مدیریت اجرایی، ۶ (۱۱)، صص ۳۴-۳۱.
- امیرپور، مهناز و بهرامیان، شفیق. (۱۳۹۲). مبانی کلی نظریه‌های ارتباط جمعی. تهران: جامعه‌شناسان.
- بهرامی، شهلا و همکاران. (۱۳۸۸). تأثیر فناوری‌های نوین بر مزیت رقابتی خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه مدیریت دولتی، ۱ (۳)، صص ۱۹۲-۱۷۵.
- حسنی‌دخت، سوسن. (۱۳۹۱). نقش گوینده مشارکت‌کننده در ارتقای کیفیت ارائه خبر تلویزیونی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه صداوسیما، تهران.
- دبیرخانه شورای عالی انفورماتیک کشور. (۱۳۷۸). بازیابی شده از: [http:// www.shci.ir](http://www.shci.ir)
- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۷۷). لغت‌نامه دهخدا. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- سورین، ورنر جی و تانکارد، جیمز دبلیو. (۱۳۸۶). نظریه‌های ارتباطات (ترجمه علیرضا دهقان). تهران: دانشگاه تهران.
- صرافی‌زاده، اصغر. (۱۳۹۰). فناوری اطلاعات در سازمان. تهران: میر.
- عابدینی، حسن. (۱۳۹۱). مبانی کاربردی خبرنگاری تلویزیونی. تهران: اداره کل آموزش و پژوهش صداوسیما.
- عباسی، حجت‌الله. (۱۳۸۸). خبر تلویزیونی. تهران: دانشکده صداوسیما.
- عبداللهی‌نژاد، علیرضا؛ افخمی، حسینعلی؛ حسینی‌پاکدهی، علیرضا و مهدی‌زاده، سیدمحمد. (۱۳۹۳). آسیب‌شناسی ساختار مالکیت و نحوه اداره ایرنا در پرتو مطالعه تطبیقی با خبرگزاری آسوشیتدپرس، رویترز و پی.تی.آی. فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱۰ (۳۵).
- فرانسیس، تی‌جی. (۱۳۸۶). مدیریت تحول در اتاق خبر؛ از آنالوگ به دیجیتال (ترجمه محمد میناوند). ژورنال‌ایسم رادیو تلویزیونی، ۶ (۵۸)، صص ۲۷-۳۸.
- محسنیان‌راد، مهدی. (۱۳۷۸). ارتباط‌شناسی. تهران: سروش
- معمدنژاد، کاظم. (۱۳۸۹). ارتباطات بین‌المللی. تهران: دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها.
- معین، محمد. (۱۳۹۲). فرهنگ معین. تهران: انتشارات دانشگاه امیرکبیر.
- نظام حقوق و دستمزد صداوسیما. (۱۳۹۰). صداوسیما جمهوری اسلامی ایران. تهران: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت صداوسیما.
- نعمتی انارکی، داود. (۱۳۸۸). تأثیر فناوری‌های نوین رسانه‌ای بر قطب خبری شدن تلویزیون در جامعه. فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، ۱۶ (۴)، صص ۱۹۹-۱۷۷.
- نقیب‌السادات، سیدرضا. (۱۳۹۱). راهنمای عملی طرح نامه‌نویسی در روش تحلیل محتوا. تهران: علم.
- یورک، ایور. (۱۳۸۱). اخبار تلویزیون (ترجمه محمدرضا حسن‌زاده). تهران: پیام مؤلف.
- Aviles, J. & Leon, B. (2007). Check Digitization Process in the Newsroom Television Networks Tele 5 & Antena3 in Spain (Translation by Majid Azary). **Journal of Radio and Television Journalism**, Vol.6 , No. 58, Pp. 39- 55.
- Christensen, C. (2000). **To be .or not to be?** The Case of Digitalization of Swedish Television News, Unpublished Paper Presented at the 45th Convention of the Broadcast Education Association, LasVegas, 7-10 April.
- Guilenberg, J.V. & Slaa, P. (1993). From Media Policy Toward a National Communication Policy: Broadening the Scope. **European Journal of Communication**, Vol. 8, No. 2. High Council of Informatics to the Address: [http:// www.shci.ir](http://www.shci.ir)
- Jones, M. R. & Towill, D. (1998). Time Compression in the Supply Chain:

Information Management is the Vital Ingeredient. **Logistics Information Management**, Vol. 11, No. 2.

Leman, W.S. & Cohen, A. N. (2004). The Natural Life Cycle of New Media Evolution: Inter Media Struggle for Survival in Internet age. **New Media Society**. SAGE Publication, Thousand Oaks, CA and Delhi, Vol. 6, No. 6, Pp. 707-730.

Ryan, G.W. (2003). **Techniques to Identify Themes**, Sage Publication, University of Florida.

Thomas, D.R. (2003). **General Inductive Approach for Qualitative Aata Analysis**, University of Auckland, New Zealand.

Turban, E.; Volonino, L. & Wood, GR. (2013). **Information Technology for Management: Advancing Sustainable, Profitable Business Growth**. 9th e d. New Jersey: John Wiley & Sons Pub.

